

366e concert
Maandag 2 maart 2015
20.00 uur

Van Baerle Trio

Hannes Minnaar,
piano
Maria Milstein, *viol*
Gideon den Herder,
cello

Grote Zaal
Deventer
Schouwburg

PROGRAMMA

Joseph Haydn (1732-1809)
Trio voor piano, viool en cello
in E gr. t. Hob. XV nr. 28
(1796)

Allegro moderato
Allegretto
Finale: Allegro

Charles Edward Ives (1874-1954)
Trio voor piano, viool en cello
op. 86 (1904 - 1911)
Andante: moderato
TSIAJ. Presto -
Allegro moderato
Moderato con moto

PAUZE

Felix Mendelssohn Bartholdy
(1809-1847)
Trio voor piano, viool en cello
in c kl. t. op. 66 (1845)
(opgedragen aan Louis Spohr)

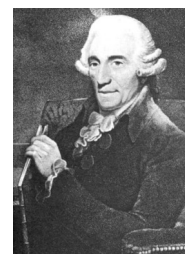
Allegro energico e con fuoco
Andante espressivo
Scherzo: Molto allegro
quasi presto
Finale: Allegro appassionato

Hannes Minnaar (1984) studeerde piano bij Jan Wijn, won in 2010 de derde prijs op het Koningin Elisabeth Concours in Brussel en ontving in 2011 de prestigieuze Borletti-Buitoni Trust Fellowship. Zijn debuutalbum met werken van Rachmaninov en Ravel werd in 2012 bekroond met een Edison.

Maria Milstein (Moskou, 1985) groeide op in Frankrijk en studeerde viool bij Ilya Grubert in Amsterdam en David Takeno in Londen. Ze studeerde af met de hoogste onderscheidingen. Sinds 2011 is Augustin Dumay haar coach. Maria won twee belangrijke prijzen: bij de internationale concoursen 'Città di Brescia' (2007) en 'Rodolfo Lipizer' (2011).

Gideon den Herder (1986) studeerde bij Monique Bartels in Amsterdam en Clemens Hagen in Salzburg, waar hij zijn masterdiploma behaalde met de hoogste onderscheiding. In 2003 werd Gideon 'Jong Muzikalent van het Jaar'.

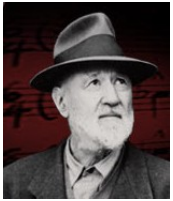
Het Van Baerle Trio werd gecoacht door o.a. Dmitri Ferschtman en vanaf 2008 ook door Menachem Pressler. Het trio won o.a. de 'Vriendenkrans' van het Concertgebouw (2011) en het ARD concours in München (2013) en het kreeg een Edison voor zijn eerste cd-opname en werd geselecteerd voor de ECHO Rising Stars tournee met optredens in o.a. Wenen, Parijs en Londen.

Bij de grote veranderingen die in de tweede helft van de 18e eeuw optraden in de muziek heeft **Joseph Haydn** een cruciale rol gespeeld: hij gaf de symfonie zijn eigen vorm en het strijkkwartet evolueerde bij hem tot een superieur genre met vier gelijkwaardige stemmen. Tijdens zijn leven werd Haydn 'wereld'beroemd (Europa).

Maar twee generaties later, de tijd van Schumann en de vele grote 'romantische' componisten, geraakte zijn werk in de marge en hield nog maar een schijntje van zijn enorm aantal composities repertoire. Pas in de loop van de 20e eeuw, vooral na de 2e wereldoorlog, werd de ongelooflijke inventiviteit van zijn oeuvre herontdekt, maar zijn pianotrio's bleven nog lang een ondergeschoven kindje, gevolg van de ongelijkwaardige rol die de cello is toebedeeld. Toch doet dit laatste niets af aan de muzikale waarde van deze werken; wanneer men goed luistert heeft de cello soms prachtige passages en is zijn rol, hoewel grotendeels bescheiden, toch onmisbaar. Haydn, najaar 1795 teruggekeerd in Wenen na zijn

tweede verblijf in Engeland, componeerde in 1796 drie pianotrio's (Hob. XV: 27, 28 en 29), die hij opdroeg aan de in Londen wonende pianiste Theresa Jansen. Technisch veeleisende stukken die in 1797 in Londen werden uitgegeven. Het eerste deel van het *Trio in E* is een toonbeeld van verfijnd muzikaal kantwerk. Het tweede deel is een nogal raadselachtig stuk: wanneer men niet zou weten dat het door Haydn was gecomponeerd zou men aanvankelijk kunnen denken aan een passacaglia uit de barokperiode, maar, ietwat sonoor swingend met de diepe bas, uitgevoerd op de moderne vleugel, zou de impressie kunnen geven van een compositie uit het einde van de 19e eeuw. Het derde deel bergt een schat aan complexe compositorische subtiliteiten en een ernstig, donker gedeelte in e.

Charles Ives heeft zich altijd dankbaar getoond voor wat zijn vader, een zeer veelzijdig musicus, hem heeft bijgebracht en dit was bepaald niet conventioneel: omgaan met niet oplossende dissonanten, zingen van een melodie in Es op een begeleiding

in C etc. Charles was in vele opzichten getalenteerd: veelbelovend pianist en componist, maar ook een zeer goed atleet met kampioensansen. Hij werd geen musicus van beroep maar directeur van een verzekeringsbedrijf. Tengevolge van zijn slechte gezondheid kwam hij na 1920 nauwelijks meer tot componeren, maar in de ruim twintig jaar daarvoor bracht hij een hoogst persoonlijk en onconventioneel oeuvre tot stand: 4 symfonieën, 4 vioolsonates, 3 pianosonates, 2 strijkkwartetten en meer dan 150 liederen vormen daarvan de kern. Inspiratie voor zijn *pianotrio* kreeg Ives in juni 1904 op een reünie van Yale University, waar hij van 1894 tot 1898 had gestudeerd. Hij zag de ouderejaarsstudenten, zittend op de omheining (the fence) van de Campus, een privilege dat voor eerstejaars verboden was en hij hoorde de bekende liedjes van weleer. Hij componeerde toen een potpourri van deuntjes die hij later de 'Fence Medley' noemde en die de basis werd van het tweede deel van zijn pianotrio. Pas in 1911 kwam de definitieve versie hiervan tot stand. De eerste uitvoering van dit hoogst originele trio vond pas in 1948 plaats. Het eerste deel roept het beeld op van de studenten 'sitting on the Yale Fence' discussiërend met een oude professor in de

filosofie. De vorm van dit deel is ingenieus, waarbij het muzikale discours plaatsvindt in vier onafhankelijke lagen, die in twee opeenvolgende paren tot klinken komen: eerst een lange melodie in de cello, die als baslijn fungeert bij de nagenoeg atonale harmonieën in de dis-cant van de piano. Daarna horen we de melodielijn in de viool met de bas in de piano. Vervolgens worden deze strengen tot eenheid gesmeed met als resultaat een gecompliceerde opeenstapeling van ritmische en harmonische structuren, die de toehoorders misschien niet direct overtuigt maar wel voor een boeiende opgave stelt, passend bij het aan de orde stellen van filosofische vragen. Het tweede deel, voorzien van een cryptische afkorting - 'This Scherzo Is A Joke' - , speelt zich eveneens af op de Campus, waar op een namiddag een horde studenten, uitgelaten spelend en zingend, door elkaar krioelt. Ives tracht dit gebeuren realistisch in muziek weer te geven, waarbij de sterkste overwint: melodieën en ritmen verdringen elkaar, sommige zijn nauwelijks waarneembaar. Ives past hier op een voor hem karakteristieke wijze polytonaliteit toe. Bij nadere analyse zijn er 23 thema-citaten ontdekt, waarvan er vier, voor zover bekend, niet konden worden geïdentificeerd. De onbevungen toehoorder zal er zeker wel een paar herkennen. Ives heeft later over dit deel gezegd: 'It may be not a good yoke..., the yoke of it is: if it isn't a joke, it isn't anything'. Het laatste deel is het meest conventioneel, maar ook het meest ernstig en hierin maakt Ives gebruik van citaten uit eerder gecomponeerde geestelijke muziek. We horen verwantschap met de laatromantiek (Wagner en Strauss) en in de coda verschijnt, zoals Ives in de partituur aangeeft, een citaat van de componist Thomas Hastings: 'The rock of ages, cleft for me', een klassieker uit de Amerikaanse muziek.

Tot aan het einde van de 18e eeuw was het de in getto's levende joden verboden openbaar onderwijs te volgen, wetenschappelijke en andere literatuur of woordenboeken aan te schaffen. Maar Moses Mendel, grootvader van **Felix**, levend in de Berlijnse Judengasse, die zijn naam had aangepast in het Duits klinkende **Mendelssohn**, wist zich clandestien de verboden wereldlijke kennis eigen te maken. Hij raakte bevriend met de schrijver Lessing, die Moses in zijn beroemde toneelstuk in 1779 portretteerde als *Nathan der Weise*. Moses had zich inmiddels ontwikkeld tot een succesvol zakenman, maar vooral tot één van de grootste filosofen van zijn tijd. De familie verwierf zich welstand en Moses' zoon Joseph

stichtte in 1797 een bankiershuis in Berlijn waarvan zijn broer Abraham, vader van de componist, compagnon werd. Abraham huwde met Lea Salomon, dochter van een Berlijnse hofjuwelier. De Joodse elite zag in muzieklessen voor haar kinderen een middel tot integratie in de Westerse cultuur en Lea had in haar jeugd nog muziekles gehad van een van de beroemdste leerlingen van Johann Sebastian Bach, Johann Kirnberger. Hun kinderen Fanny en Felix, die beiden in alle opzichten hoogbe-gaafd bleken, kregen hun eerste muzieklessen van hun moeder en later van de strenge leraar Zelter, die volgens de tradities van de 'oude Bach' tewerk ging: trainen in becijferde bassen, koralen, canons, omkeerbaar contra-punt etc. Felix leerde hierdoor het ambacht van componeren tot in detail te beheersen en naast geniale inventiviteit is ambachtelijke perfectie altijd een opvallend kenmerk van zijn composities. De familie ging in 1822 over tot het christelijk geloof (Luthers) waarbij aan hun naam Bartholdy werd toegevoegd. Felix' religiositeit blijkt uit zijn vele kerkelijke composities en ook uit het derde thema in het laatste deel van zijn 2e Pianotrio, citaat van de koraalmelodie 'Vor deinen Thron tret' ich hiermit', afkomstig uit het Geneefs Psalterium (1562). Het eerste deel begint met een enigszins onheilspellend thema in c, maar dit wordt door het vriendelijke tweede thema snel geneutraliseerd. Het Andante heeft een ABA-vorm waarmee we zijn beland in de sfeer van de 'Lieder ohne Worte' en in het derde deel razen de typische Mendelssohn-elfjes als een wervelwind voorbij.

Volgende Concert:

Woensdag 22 april 2015 20u

Harriet Krijgh, cello

Magda Amara, piano

Sonates van Brahms (nr. 2) en Rachmaninov; Beethoven, 7 Variaties (Zauberflöte)

Inleiding? Raadpleeg de website

programmatoelichtingen en recensies:

www.kamermuziek-deventer.nl

zie ook: klassiekemuziekdeventer.nl